

Vergaderjaar 2024–2025

36 045

Situatie in Oekraïne

Nr. 205

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSHULP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 31 maart 2025

Op 7 maart jl. publiceerde de Europese Commissie een voorstel voor het verlengen met drie jaar van de huidige opschorting van vrijwaringsmaatregelen op Oekraïens ijzer en staal.¹ Gezien het belang dat het kabinet hecht aan het tijdig informeren van uw Kamer, de voorziene snelheid van het Brusselse onderhandelingsproces, en het feit dat het voorliggende voorstel een reeds bestaande opschorting verlengt, heb ik ervoor gekozen u per brief een appreciatie van het voorstel te doen toekomen in plaats van per BNC-fiche.

Deze brief zal eerst de inhoud en motivatie van het voorstel bespreken, om vervolgens de impact van het voorstel in te schatten en daarna de Nederlandse positie ten aanzien van het voorstel toe te lichten.

Inhoud van het voorstel

Sinds 2018 heeft de EU vrijwaringsmaatregelen ingesteld op de import van bepaalde staal- en ijzerproducten, om economische schade voor Europese staalproducenten te voorkomen. Het nu voorliggende voorstel voorziet in het verlengen van de huidige opschorting van vrijwaringsmaatregelen op staal- en ijzerproducten afkomstig uit Oekraïne. Daarmee wordt voorkomen dat Oekraïne met de tarieven onder de vrijwaringsmaatregelen wordt geconfronteerd bij de export van ijzer en staal naar de EU.

De opschorting was onderdeel van het eerste pakket aan autonome handelsmaatregelen voor Oekraïne, dat op 4 juni 2022 in werking getreden is.² De maatregel is vervolgens onderdeel geweest van de twee éénjarige verlengingen van de autonome handelsmaatregelen.³ Deze maatregelen lopen per 5 juni a.s. af.

¹ Register of Commission Documents - COM(2025)107

² Verordening (EU) 2022/870

³ Verordening 2023/1077 en 2024/1392.

De duur van de nu voorgestelde verlenging van de opschorting is voor een aanvankelijke periode van drie jaar na inwerkingtreding, met daaropvolgende stilzwijgende verlengingen van nogmaals drie jaar. De Raad of het Europees Parlement kan verlenging voorkomen door uiterlijk drie maanden voor het verstrijken van een driejarige periode aan te geven tegen verlenging te zijn.

In het voorstel wordt aan de Commissie een uitvoerende bevoegdheid toegekend om tijdelijk de opschorting te kunnen pauzeren voor een specifiek product als dat nodig is. Dit is een nieuwe bevoegdheid ten opzichte van de huidige autonome handelsmaatregelen en biedt meer handelingsperspectief mocht de opschorting onverwacht toch tot problemen bij de Europese staalsector leiden.

Motivatie van het voorstel

De Europese Commissie motiveert het voorstel met een beroep op de noodzaak om Oekraïne economisch te blijven steunen. De Russische grootschalige invasie van Oekraïne heeft een blijvend negatief effect op de Oekraïense economie. Deze opschorting van importheffingen op Oekraïense producten komt tegemoet aan het verzoek van Oekraïne aan de EU om steun te verlenen aan het behoud van de Oekraïense handelspositie en verdieping van de handelsrelatie met de EU. De autonome handelsmaatregelen hebben volgens de Commissie Oekraïense bedrijven flexibiliteit en zekerheid geboden, maar deze lopen per 5 juni a.s. af. Exporten van staal en ijzer blijven een belangrijke inkomstenbron voor de Oekraïense economie, ondanks dat veel staalfabrieken door Rusland bezet of verwoest zijn. Dit voorstel verzekert daarom de markttoegang tot de EU voor Oekraïense staal- en ijzerproducenten.

Impact van het voorstel

Er is geen verandering ten opzichte van de status quo te verwachten, aangezien op dit moment Oekraïne reeds uitgezonderd is van de vrijwaringsmaatregelen. De impact hiervan op de Nederlandse staal- en ijzersector is klein geweest, gezien de relatief kleine volumes van Oekraïense staal- en ijzerexporten naar de EU en Nederland als gevolg van de Russische agressieoorlog tegen Oekraïne.

Nederlandse positie ten aanzien van het voorstel

Essentie Nederlands beleid op dit terrein

Het kabinet heeft de grootschalige Russische invasie van Oekraïne ten scherpste veroordeeld. De Russische oorlog tegen Oekraïne is de grootste geopolitieke inbreuk op de internationale politieke en economische stabiliteit sinds de Tweede Wereldoorlog en een flagrante schending van het internationaal recht. De voortdurende Russische agressie vraagt om onverminderde steun aan Oekraïne. Dit geldt ook voor steun aan de Oekraïense economie, die hard wordt geraakt door de oorlog die in het land woedt.

Het kabinet verwelkomde in 2022, 2023 en 2024 de (verlenging van de) autonome handelsmaatregelen, omdat tijdelijke opschorting van importheffingen op Oekraïense producten maatregelen mogelijk een deel van de negatieve economische consequenties voor Oekraïne als gevolg van de oorlog kunnen mitigeren.

Beoordeling en inzet ten aanzien van het voorstel

Gelet op het blijvende belang van economische steun, zal het kabinet de voorgestelde verlenging van de opschorting van vrijwaringsmaatregelen op ijzer en staal steunen. Het kabinet zal tijdens de onderhandelingen vragen stellen over de betrokkenheid van lidstaten bij verdere verlengingen van de opschorting van de vrijwaringsmaatregelen en bij het eventueel pauzeren hiervan.

Daarnaast is het voor het kabinet van belang om, naast deze maatregelen op ijzer- en staalproducten, ook de andere elementen uit de autonome handelsmaatregelen te bestendigen. Deze maatregelen verlopen op 5 juni a.s. Nederland zal in Brussel aandacht blijven vragen voor aanvullende voorstellen om ook de andere elementen van de handelsmaatregelen, waaronder verbeterde markttoegang voor Oekraïense landbouwproducten, zo goed mogelijk te bestendigen.

De Commissie is nu bezig uit te werken hoe de autonome handelsmaatregelen opgevolgd kunnen worden; het voorliggende voorstel regelt dit enkel op het gebied van staal en ijzer. Tijdens de onderhandelingen over de laatste verlenging van de autonome handelsmaatregelen heeft de Commissie toegezegd aan de slag te gaan met permanente wederzijdse tarief liberalisatie met Oekraïne onder artikel 29 van het Associatieakkoord, waarmee ook opvolging van de autonome handelsmaatregelen op het gebied van landbouwgoederen veilig zou worden gesteld. Hier ligt echter nog geen concreet voorstel op voor. Ik zal uw Kamer uiteraard informeren zodra de Commissie hier een voorstel voor doet. Ondertussen zal het kabinet zich in Brussel inzetten voor bestendiging en waar mogelijk verbreding van Oekraïense toegang tot de Europese markt, in lijn met de motie-Paternotte en Kamminga.⁴

Eerste inschatting krachtenveld

Naar verwachting zal binnen de Raad een gekwalificeerde meerderheid van de lidstaten het voorstel steunen. Ook binnen het Europees Parlement lijkt er steun te bestaan voor dit voorstel. In het verleden was dit onderdeel van de autonome handelsmaatregelen niet controversieel.

Overige beoordelingen en implicaties

Aangezien het voorstel voor de verlenging van de opschorting van de vrijwaringsmaatregelen identiek is aan het gedeelte van de autonome handelsmaatregelen dat hierop ziet, zijn de oordelen ten aanzien van bevoegdheid, subsidiariteit en proportionaliteit ongewijzigd vergeleken met deze oordelen voor de huidige autonome handelsmaatregelen.⁵

Hierbij werd positief geoordeeld over de bevoegdheid (gebaseerd op artikel 207, lid 2 van het EU-Werkingsverdrag). Het subsidiariteitsbeginsel is en was niet van toepassing, gezien de exclusieve bevoegdheid van de Unie op het terrein van de gemeenschappelijke handelspolitiek (artikel 3, lid 1, sub e) van het EU-Werkingsverdrag). Het oordeel ten aanzien van de proportionaliteit is positief. De voorgestelde opschorting van vrijwaringsmaatregelen op ijzer en staal is proportioneel aan het doel om handelsroutes zo veel mogelijk open te houden en economische banden met Oekraïne te verdiepen. Hierbij is een duur van drie jaar – met daaropvolgende mogelijke verlengingen van steeds drie jaar – een redelijke tijdsperiode, met het oog op de mogelijke duur van de Russische oorlog

⁴ Kamerstuk 21 501-02, nr. 3029

⁵ Kamerstuk 36 045, nr. 178

tegen Oekraïne en de noodzaak tot zekerheid en voorspelbaarheid voor Oekraïense staal- en ijzerproducenten. Ook de aan de Commissie toegekende uitvoeringsbevoegdheid om de opschorting tijdelijk te schorsen in geval van (een dreiging van) ernstige schade voor de EU-industrie is mogelijk en wenselijk. De appreciatie ten aanzien van de financiële implicaties en de gevolgen voor de regeldruk en administratieve lasten is ook ongewijzigd vergeleken met de beoordeling van de huidige verordening. Er zijn geen financiële implicaties ten opzichte van de status quo, en ook levert de verlenging geen extra regeldruk en administratieve lasten op.

Wat de geopolitieke consequenties betreft, is het voorstel van belang om de Oekraïense economische positie te blijven ondersteunen. Dit is noodzakelijk om de Oekraïense militaire positie ten opzichte van Rusland niet te laten verzwakken.

Uitvoeringsaspecten

Bij de implementatie van de inhoud van het voorstel zijn geen problemen voorzien. Wel kost de handhaving inspanningen van de Douane die door middel van het prioriteren van de verschillende fiscale controles zijn gevonden in de huidige personele capaciteit.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp,
R.J. Klever